

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU15

Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i miljöbalken och lagen om Sveriges ekonomiska zon.

Lagförslaget innebär att miljöbalken ska tillämpas även i fråga om allvarliga miljöskador i Sveriges ekonomiska zon. Lagförslaget innebär även att den som ska vidta en åtgärd på en fastighet, byggnad eller anläggning för att enligt 10 kap. miljöbalken avhjälpa en miljöskada ska ha rätt till tillträde till fastigheten, byggnaden eller anläggningen under en viss tid. Vidare innebär lagförslaget att en hänvisning i 5 kap. 13 § miljöbalken uppdateras.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:95 Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

 Propositionens huvudsakliga innehåll4

Utskottets överväganden.....5

 Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon5

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag7

 Propositionen7

Bilaga 2

Regeringens lagförslag8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i miljöbalken,
2. lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:95 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 16 maj 2019

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Magnus Oscarsson (KD), Marlene Burwick (S), Tina Acketoft (L), Mats Nordberg (SD) och Ulrika Heie (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2018/19:95 Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut redovisas i bilaga 1, och regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i miljöbalken och lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Ändringarna innebär att miljöbalken ska tillämpas även i fråga om allvarliga miljöskador i Sveriges ekonomiska zon. Det görs också en ändring i miljöbalken som innebär att den som ska vidta en åtgärd på en fastighet, byggnad eller anläggning för att enligt 10 kap. miljöbalken avhjälpa en miljöskada ska ha rätt till tillträde till fastigheten, byggnaden eller anläggningen under en viss tid.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019.

Utskottets överväganden

Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i miljöbalken och lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Bakgrund

I det s.k. offshoredirektivet¹ fastställs minimikrav för att förebygga allvarliga olyckor vid olje- och gasverksamhet till havs och för att begränsa konsekvenserna av sådana olyckor. Genom offshoredirektivet görs ändringar i miljöansvarsdirektivet². Detta direktiv har genomförts i svensk lagstiftning bl.a. med bestämmelser i 10 kap. miljöbalken och förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador. Europeiska kommissionen har granskat hur offshoredirektivet har genomförts i svensk lagstiftning i den del det avser ändringen i miljöansvarsdirektivet och bedömt att det behövs ändringar i den svenska lagstiftningen.

Statens geotekniska institut (SGI) har i sin rapport Juridiska flaskhalsar i efterbehandlingsarbetet redovisat ett antal förslag i syfte att förbättra arbetet med sanering av förorenade områden. SGI har bl.a. lämnat förslag om att ändra tillträdesreglerna i 28 kap. miljöbalken så att huvudmannen vid statligt medfinansierad efterbehandling kan garanteras tillträde mot fastighetsägarens vilja.

Havs- och vattenmyndigheten har uppmärksammat regeringen på att en hänvisning behöver uppdateras i 5 kap. 13 § miljöbalken.

Med anledning av detta har Regeringskansliet tagit fram promemorian Förbättrat genomförande av miljöansvarsdirektivet med förslag till ändringar för att bl.a. förtydliga och förstärka genomförandet av direktivet. Promemorian innehåller bl.a. de förslag till lagändringar som behandlas i detta betänkande.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet. Regeringen har följt Lagrådets förslag.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att miljöbalken ska tillämpas även i fråga om allvarliga miljöskador på ett vattenområde eller grundvatten i Sveriges ekonomiska zon. Vidare föreslår regeringen att det ska införas en upplysning

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/30/EU av den 12 juni 2013 om säkerhet för olje- och gasverksamhet till havs och om ändring av direktiv 2004/35/EG.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador.

i lagen om Sveriges ekonomiska zon om att det enligt 10 kap. 18 a § miljöbalken finns bestämmelser i balken om allvarliga miljöskador i Sveriges ekonomiska zon som ska tillämpas till skydd för den marina miljön.

Regeringen föreslår även att länsstyrelsen ska få besluta att den som ska vidta en åtgärd på en fastighet, byggnad eller anläggning för att enligt 10 kap. miljöbalken avhjälpa en miljöskada ska ha rätt till tillträde till fastigheten, byggnaden eller anläggningen under en viss tid.

Vidare föreslår regeringen att en hänvisning i miljöbalken till vattendistriktens geografiska omfattning ska justeras så att rätt uttryck används och hänvisningen görs till rätt bestämmelser.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:95 Ansvar för miljöskador i Sveriges ekonomiska zon:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om miljöbalken

dels att 1 kap. 2 §, 5 kap. 13 § och 28 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 10 kap. 18 a §, och närmast före 10 kap. 18 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.2 §²

Bestämmelserna i denna balk om hushållning med mark- och vattenområden, tillstånd, anmälan och tillåtlighet ska i fråga om geologisk lagring av koldioxid tillämpas även på Sveriges kontinentalsockel utanför territorialgränsen.

Ytterligare bestämmelser om balkens tillämpning utanför territorialgränsen finns i 7 kap. 32 § och 15 kap. 27 § samt i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Ytterligare bestämmelser om balkens tillämpning utanför territorialgränsen finns i 7 kap. 32 §, 10 kap. 18 a § och 15 kap. 27 § samt i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

5 kap.13 §³

För förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön *skall* Sveriges landområden och kustvattenområden delas in i

För förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön *ska* Sveriges landområden och kustvattenområden delas in i

1. Bottenvikens vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i Bottenviken,

2. Bottenhavets vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i Bottenhavet,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/30/EU.

² Senaste lydelse 2016:782.

³ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2018:1407.

3. Norra Östersjöns vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i södra Ålands hav eller norra Gotlandshavet,

4. Södra Östersjöns vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i västra Gotlandshavet, östra Gotlandshavet, Bornholms havet, Arkonahavet eller Öresund, och

5. Västerhavets vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i Västerhavet.

I varje vattendistrikt ingår *det* avslutande *grundvattnet* och *det* avslutande *kustvattenområdet* ut till *en nautisk mil utanför den baslinje som avses i lagen (1966:374) om Sveriges sjöterritorium*.

I varje vattendistrikt ingår anslutande *grundvatten* och anslutande *kustvatten* ut till *de särskilda avgränsningslinjer, en nautisk mil räknat från baslinjerna, som framgår av bilaga 6 till lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner*.

Med avrinningsområde avses ett landområde från vilket all ytvattenavrinning strömmar till havet genom ett enda utlopp eller delta.

Ytvatten, grundvatten, kustvatten och landområden vid kusten som inte kan hänföras till ett visst avrinningsområde *skall* hänföras till det vattendistrikt som är närmast eller lämpligast.

Ytvatten, grundvatten, kustvatten och landområden vid kusten som inte kan hänföras till ett visst avrinningsområde *ska* hänföras till det vattendistrikt som är närmast eller lämpligast.

Regeringen *meddelar* föreskrifter om gränsdragningen mellan vattendistrikt. Vid gränsdragningen får ett enskilt avrinningsområde hänföras till annat vattendistrikt än vad som följer av första stycket, om det är lämpligt med hänsyn till förvaltningsarbetet.

Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om gränsdragningen mellan vattendistrikt. Vid gränsdragningen får ett enskilt avrinningsområde hänföras till annat vattendistrikt än vad som följer av första stycket, om det är lämpligt med hänsyn till förvaltningsarbetet.

10 kap.

Allvarliga miljöskador i Sveriges ekonomiska zon

18 a §

I fråga om sådana allvarliga miljöskador som avses i 1 § andra stycket 2 ska bestämmelserna i denna balk tillämpas även i Sveriges ekonomiska zon.

28 kap.5 §⁴

Länsstyrelsen får besluta *om tillträde under viss tid till en fastighet, en byggnad eller en anläggning, om någon annan än den som äger eller innehar den är skyldig enligt 10 kap. att där vidta en åtgärd för att avhjälpa en miljöskada.*

Den som utför åtgärden *skall* betala ersättning för skada och intrång om inte fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt själv har kostnadsansvar för åtgärden. Talan om ersättning *skall* väckas vid mark- och miljödomstol.

Länsstyrelsen får besluta *att den som på en fastighet, byggnad eller anläggning ska vidta en åtgärd för att enligt 10 kap. avhjälpa en miljöskada ska ha rätt till tillträde till fastigheten, byggnaden eller anläggningen under en viss tid.*

Den som utför åtgärden *ska* betala ersättning för skada och intrång om inte fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt själv har kostnadsansvar för åtgärden. Talan om ersättning *ska* väckas vid *mark- och miljödomstolen*.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2019.

⁴ Senaste lydelse 2010:923.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Till skydd för den marina miljön finns det också bestämmelser om

1. geologisk lagring av koldioxid i 1 kap. 2 § och 4 kap. 9 § miljöbalken,
2. särskilda skyddade naturområden i 7 kap. 27–30 och 32 §§ miljöbalken,

3. allvarliga miljöskador i 10 kap. 18 a § miljöbalken,

3. dumpning i 15 kap. 27–29 §§ miljöbalken,

4. dumpning i 15 kap. 27–29 §§ miljöbalken,

4. föroreningar från fartyg i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, och

5. föroreningar från fartyg i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, och

5. hantering och kontroll av fartygs barlastvatten och sediment från sådant vatten i barlastvattenlagen (2009:1165).

6. hantering och kontroll av fartygs barlastvatten och sediment från sådant vatten i barlastvattenlagen (2009:1165).

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2019.